

EDUBUILD & IT 2015 BVA WORKSHOP 15 10 2015

UNIVERSAL DESIGN, ontwikkeling van een inclusieve ontwerpgrammatica

Prof.dr.arch. Marc Dujardin

Research Co-ordinator arCsus (architecture, CULTURE, sustainability)

Faculteit Architectuur KU Leuven

Abstract lezing:

Architectuur voor Architecten versus Architectuur voor Iedereen: exclusief versus inclusief

Meer dan honderd POE's (Post Occupancy Evaluations) van zogenaamde 'voorbeeldige top architectuur' in Vlaanderen leert ons dat ontwerpmatige aspecten van toegankelijkheid eerder als laattijdig 'technisch nevenaspect' in het ontwerp werden meegenomen omwille van de specificiteit van de opdracht (bv. publiek karakter van gebouw, zorgsector,..), het minimaal gevolg geven aan het nieuwe opgelegd toegankelijkheidsdecreet (2010), maar nimmer of nooit 'integrerend' of 'inclusief' geconcipieerd werden.

De kloof tussen de verbeeldingsgeest van de ontwerper (architecture for architects) en de multi-sensoriële ervaringswereld van een 'diversiteit' van gebruikers lijkt nog steeds onmetelijk diep. Het toegankelijk maken van ontworpen gebouwde ruimte/site lijkt meestal het gevolg te zijn van de eerste 'verbouwing' van het ontwerp of van het pas in gebruik genomen gebouw zelf. Dit kan niet anders dan resulteren in 'stigmatiserende' technische toevoegingen, zonder meer gericht op rolstoelgebruikers. Dit is 'Design for Special Needs' en dit is net het tegenovergestelde waar Universal Design voor staat.

EU-ResAp 2001 en Universal Design: naar een meer mensgericht ontwerpparadigma

In navolging van de Europese Resolutie ResAp 2001 (1. "The resolution recommends that governments of member states take into account the 'principles' of Universal Design in curricula and other matters of education, training and awareness-raising"; and 2. "The concept of Universal Design should be an integral and compulsory part of the mainstream initial training of all occupations working"), was onze Faculteit (voormalig Departement Sint-Lucas Architectuur, W&K) één van de initiatiefnemers (samen PHL en HA) om Universal Design op de agenda van het Vlaams architectuuronderwijs te plaatsen.

Het gezamenlijk Universal Design Education Project (UDEP.be), de publicatie van de eerste Universal Design Toolkit (2006) en diverse projecten in nauwe samenwerking met Gelijke Kansen Vlaanderen (Vlaamse Regering), het expertise centrum toegankelijkheid ENTER vzw, De Stad Gent, Schindler Company Switzerland e.d. vormen het denk- en werkkader om de 'maatschappelijke' rol van architectuur binnen de opleiding vorm te geven.

UD-wedstrijden zoals deze georganiseerd door het UD-Woonlabo te Hasselt (Spin-off initiatief van UDEP.be olv. Em. Prof. Hubert Froyen) en de internationale Workshops “Designing in the Dark”(DID), “Designing the Multi-Sensorial City”(DMSC) (olv prof.dr.arch. Marc Dujardin) bieden het draagvlak om Universal Design binnen het ontwerponderwijs niet als een specialisme te ontwikkelen maar als ‘mainstream curriculum component’ zoals de Europese Resolutie voorschrijft.

Het is vermeldenswaardig dat na het Bestuur van de Provincie Oost-Vlaanderen (2003 en 2004) en de Europese Unie (Intensive Programme – IP 2005 - 2007), de Stad Gent vanaf 2008 hoofdsponsor is van de workshops.

Van DID tot UD-APP: van ‘user orientation’ naar ‘user friendly application’

Op basis van de jarenlange ervaring in het kader van de DID-DMSC workshops waarbij jonge ontwerpers nauwgezet samenwerkten met een diversiteit van ervaringsdeskundigen (al dan niet met beperkingen), werd in 2013 de ‘UD-APP’ workshop opgestart. Hoofdbetrachting is een digitaal ontwerpinstrument ontwikkelen dat elke ontwerper, van bachelor tot master, in staat stelt om zich in te leven in elk stadium van het eigen ontwerp vanuit de positie van één of meerdere potentiële gebruikers (Inlevingsgids – Empathy Guide).

In wezen is de UD-APP een soort van empathisch- en praktijkgerichte ontwerpgrammatica, opgebouwd in de vorm van een interactieve ontwerpmatrix. Het relateert diverse profielen van personen met/of zonder beperking (blind, slechthorend, doof, slechthorend, fysiek, intellectueel, obesitas, zwangere vrouwen, kinderen,...) aan de ketting van toegankelijkheid (bereiken, betreden, gebruiken, en begrijpen van een site, gebouw, interieur, object,..).

De UD-APP is een onderzoeksproject van Marc Dujardin ism architect Robin Julien. De eerste versie van de matrix werd ontwikkeld tijdens de UD-APP workshop (Nov. 2013) in samenwerking met de studenten van de Internationale Master of Architecture, campus Gent. In de workshop van november 2014 werd de eerste ‘peer review’ uitgevoerd op de site van de Ghelamco Arena in Gent in samenwerking met studenten Architectuur én studenten Culturele Antropologie van de KU Leuven (‘Disability studies’ - prof.dr. Patrick Devlieger) en celebreert inderdisciplinair onderzoek aan de KU Leuven.

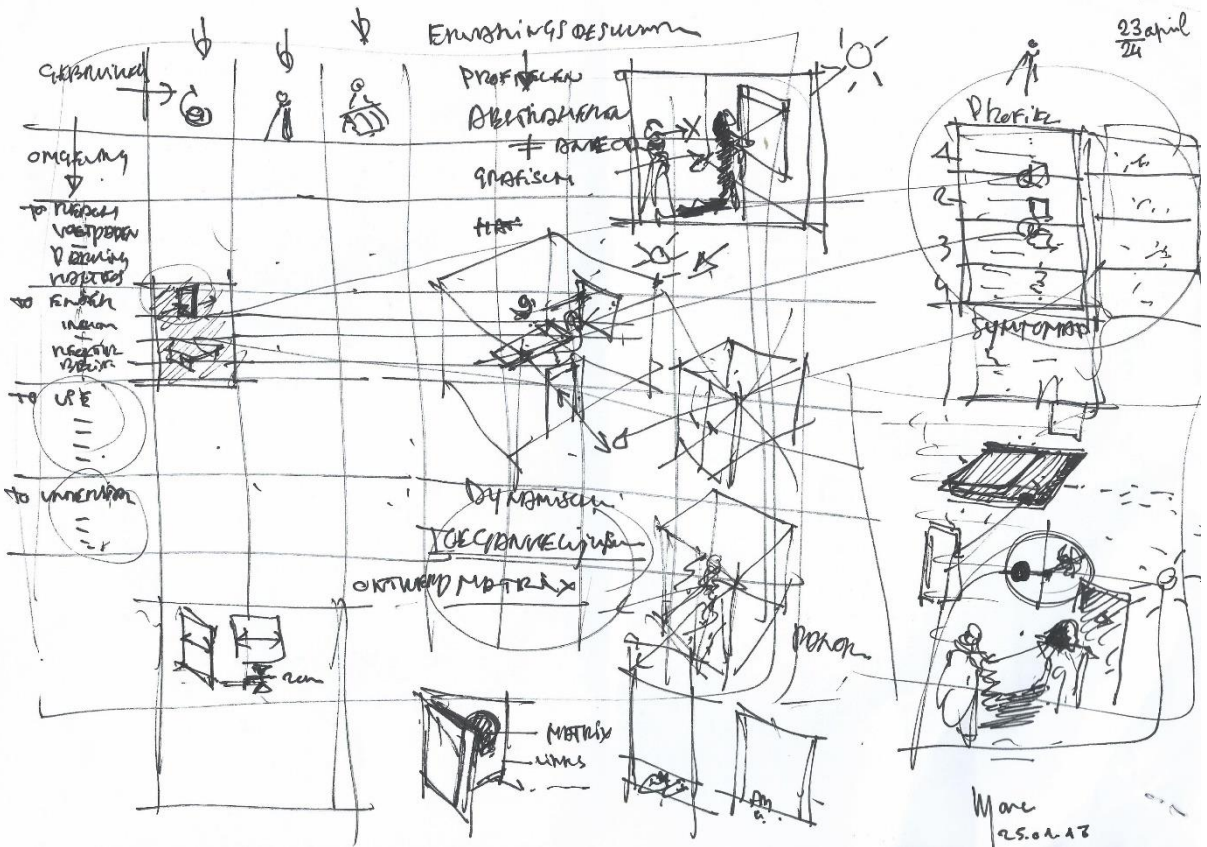
Het Vlaams Expertisecentrum ENTERvzw heeft toegezegd om de schat van gedetailleerde technische fiches uit haar diverse UD-ontwerpgidsen ter beschikking te stellen om de ontwerpgrammatica technisch te onderbouwen. Hierdoor worden ontwerpers in opleiding vertrouwd gemaakt met de rol van kenniscentrum dat de organisatie beoogt te zijn naar ontwerpers toe om te bouwen aan een meer inclusieve gebouwde omgeving.

Het prototype van het ontwerpinstrument is in volle opbouw. Hieronder de ‘homepage’ van de UD-APP matrix alsook een beeld van hoe het werkt. Voor meer info (prof.dr. Marc Dujardin – arCsus Research Group - marc.dujardin@asro.kuleuven.be)

Beeld 1: Concept schets UD-Ontwerpmatrix’of UD-APP Empathy Guide - Copyright Marc Dujardin

Beeld 2: Home page UD-APP, Empathy guide - Copyright Marc Dujardin

Beeld 3: UD-APP, how it work - s Copyright Marc Dujardin

	VISUAL	AUDITORY	WHEELCHAIR	MENTAL	AGEING	WEIGHT	CHILDREN	ALL
USERS								
SETTINGS								
REACH								
ENTER								
USE								
UNDERSTAND								

